

HandläggareElisabeth Forsberg Uvemo
Telefon: 08-508 33 010
Catharina Sackemark Larsson
Telefon: 08-508 33 929**Till**Utbildningsnämnden
2023-09-28

Översyn av elevhälsans organisation

Redovisning av budgetuppdrag

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som redovisningen av budgetuppdraget att genomföra en översyn av elevhälsans organisation.

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har i kommunfullmäktiges budget för 2023 fått flera uppdrag som rör utveckling av elevhälsoarbetet. Förvaltningen har under en längre tid arbetat med att stödja och stärka stadens skolor i att systematiskt arbeta med tillgången till en välfungerande elevhälsa. För att ytterligare stärka och tydligare följa upp skolornas strategiska styrning av elevhälsan ska varje grundskola och gymnasieskola från och med i år ta fram en årlig elevhälsoplan. I elevhälsoplanerna synliggörs de olika professionerna inom elevhälsan samt de fokusområden som finns på skolan. Stadens skolor har olika utmaningar och förutsättningar, vilket innebär att varje skola behöver utforma sitt elevhälsoarbete utifrån en lokal analys. Elevhälsoplanerna följs upp på huvudmannanivå och skolan får återkoppling på sitt arbete. Förvaltningen arbetar även aktivt med att stödja det främjande och förebyggande elevhälsoarbetet i stadens skolor genom bland annat programmen Agera tillsammans (AT) och Mentorer i våldsprevention (MVP) samt genom skolsociala team och fysisk aktivitet under skoldagen. Detta görs i samverkan med andra aktörer och förvaltningar. Förvaltningen genomför därutöver insatser för att säkerställa en kontinuerlig kompetensutveckling av skolans personal utifrån identifierade behov både riktat och generellt, bland annat för att stärka lärares kompetens att möta elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF).

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som redovisningen av budgetuppdraget att genomföra en översyn av elevhälsans organisation.

Bakgrund/Ärendet

Utbildningsnämnden har i kommunfullmäktiges budget för 2023 fått flera uppdrag som rör utveckling av elevhälsoarbetet.

Elever i Stockholms stads förskolor och skolor har rätt till en god arbetsmiljö som främjar deras lärande, utveckling och hälsa. Rektor ansvarar för att utbildningen och elevhälsoarbetet i skolan utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar, det särskilda stöd och den hjälp de har rätt till. Skolan har ett särskilt ansvar att uppmärksamma de elever vars situation och svårigheter utgör hinder för deras inläring. Skolan har även ett ansvar för att uppmärksamma elever som far illa eller som uppvisar tecken på ohälsa.

Elevhälsan ska enligt skollagen omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För de medicinska insatserna ska det finnas tillgång till skolläkare och skolsköterska. Eleverna ska också ha tillgång till psykolog och kurator samt personal med specialpedagogisk kompetens. I Stockholms stad ingår även studie- och yrkesvägledning i elevhälsan.

Från den 2 juli 2023 förtydligas och stärks skolans elevhälsoarbete i skollagen. Det berör all personal i skolan. Elevhälsans uppdrag är sedan tidigare att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål och att elevhälsan främst ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande kvarstår. Utifrån det förtydligas arbetet med följande meningar:

- Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.
- Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete.
- Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Det införs också krav på att det ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare för elevhälsans specialpedagogiska insatser med följande förändrade skrivning i skollagen 2 kap 25 §: *För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare. Lag (2022:1315).*

Fokus på att stärka elevhälsans arbete och organisation

Under flera år har ett aktivt arbete bedrivits för att stödja och stärka det lokala elevhälsoarbetet i stadens skolor. Fokus har framför allt riktats mot att stärka det främjande och förebyggande arbetet.

Elevhälsan i Stockholms stad innefattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. I stadens skolor ingår även studie- och yrkesvägledare i åk 7–9 samt i gymnasieskolan i elevhälsan. För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare.

Elevhälsoarbetet i Stockholms stad utgår från *Program för elevhälsans arbete*. Programmet är ett styrdokument och innefattar stöd kring organisation och drift av elevhälsan inom utbildningsförvaltningen. I programmet beskrivs uppdraget enligt skollagen, rektors ansvar, professionernas arbetssätt och hur sekretessen fungerar. Syftet är att varje elev får det bästa stödet på sin skola.

Elevhälsoplaner

För att stärka och tydligare följa upp skolornas strategiska styrning av elevhälsan ska varje grundskola och gymnasieskola från och med i år ta fram en årlig elevhälsoplan. I elevhälsoplanen ska skolan redovisa hur elevhälsan är organiserad, antalet professioner samt fokusområden för elevhälsoarbetet. Stadens skolor har olika utmaningar och förutsättningar, vilket innebär att varje skola behöver utforma sitt arbete utifrån sina förutsättningar, behov samt en lokal analys. Elevhälsoplanerna följs upp på huvudmannanivå och skolan får återkoppling på sitt arbete. Eftersom det är obligatoriskt att använda mallen från och med i år så kommer den breda uppföljningen av dessa att genomföras under vårterminen 2024.

Kompetensutveckling inom elevhälsan

Att höja skolans elevhälsokompetens är en viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet och skolans förmåga att möta elevers olika och specifika behov. För att stödja skolornas arbete med det förebyggande och hälsofrämjande arbetet i syfte att utveckla och anpassa lärmiljöer samt stärka den psykiska hälsan finns det inom förvaltningen en mängd olika planer, stödmaterial och utbildningar som skolorna kan ta del av. Nätverk finns för elevhälsans samtliga professioner. Innehållet i utbildningar fastställs på årsbasis utifrån identifierade utvecklingsområden.

Utbildning för skolledare och personal om systematiskt elevhälsoarbete

Under hösten 2023 kommer en utbildningsinsats riktad till samtliga skolledningar inom grundskolan att genomföras för att stärka systematiken i det lokala elevhälsoarbetet. För att ytterligare stärka skolorna i detta arbete kommer det inom grundskolan att tas fram

underlag centralt, med diverse data, för att ge förutsättningar till en fördjupad analys.

I gymnasieskolorna riktas en insats i första skedet till skolledare om systematiskt elevhälsoarbete med utgångspunkt i skolornas elevhälsoplaner samt ett gemensamt material om elevhälsoarbete från Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Arbete för att höja kunskapsnivån om barn med NPF-diagnoser
Förvaltningen fortsätter det arbete som pågår för att stärka kompetensen inom NPF, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Under våren 2023 har förvaltningen genomfört fyra kursomgångar på temat *Anpassa för elevers variationer* samt *Verktyg för elever med språklig sårbarhet*. Den förstnämnda har även genomförts för fritidspersonal. Under vårterminen pågår också längre insatser på fem skolor på temat *Olika sätt att ta till sig och producera text*.

Planeringen har påbörjats för att genomföra en kompetensutvecklingsinsats i syfte att öka pedagogernas kunskaper och förutsättningar att möta behoven hos elever med NPF samt att utveckla lärmiljöerna. Det pågår även en utbildning för att stärka utredningskompetensen i stadens skolor.

Psykisk hälsa

Forskning har visat att skolan har stor betydelse för den psykiska hälsan hos unga, där svaga skolprestationer påverkar den psykiska hälsan och den psykiska hälsan påverkar skolprestationerna. Att fullfölja en grundskole- och en gymnasieutbildning är en viktig skyddsfaktor för att minska eller förhindra psykisk ohälsa hos unga. Unga som presterar i skolan har mindre risk för psykisk ohälsa både under tiden som ung och senare i livet. Alla som arbetar i skolan ska bidra till ett tidigt upptäckande av psykisk ohälsa och behov av stöd, men det är ett särskilt ansvar för elevhälsan.

Förvaltningens arbete med psykisk hälsa utgår från *Program för elevhälsans arbete* och omfattar frågor om trygghet och studiero, psykisk hälsa, kost och rörelse. Ett helhetsperspektiv för att främja psykisk hälsa är av stor vikt för att nå framgång med insatserna. Det sedan tidigare startade arbetet för att stärka skolnärvaron, skolsociala team (SST), i samverkan med stadsdelarnas socialtjänst och socialförvaltningen är en omfattande insats som nu är etablerad i samtliga stadsdelar. Även det våldspreventiva arbetet i form av programmen "Agera tillsammans" (AT) och "Mentorer i våldsprevention" (MVP) är viktiga och används i många av stadens skolor. Även dessa program genomförs i samverkan med stadsdelarnas socialtjänst och socialförvaltningen samt polisen. Ett arbete pågår för att ta fram en Stockholmsmodell av dessa program.

Skolor kan också söka stöd för att utveckla sitt arbete gällande normkritik och HBTQI-frågor.

Skolorna bedriver ett aktivt arbete för att främja psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa samt suicid genom en mängd olika insatser. Det handlar om kompetensutveckling av personal och elever gällande till exempel stresshantering, hjärnhälsa, psykisk hälsa och funktionsvariationer. Dessutom genomförs exempelvis handledning till personal, insatser för att främja närvaro och trivsel, fysiska aktiviteter, mer kunskap om tillgängliga lärmiljöer samt gruppstärkande och motivationshöjande övningar. Arbetet och insatserna följs bland annat upp genom enkäter som *Ung livsstil*, *Stockholmsenkäten* och elevenkäten, resultatdialoger, trygghetsrapporten samt hälsosamtal i åk 4, 8 och åk 1 i gymnasieskolan.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom gymnasieavdelningen och grundskoleavdelningen i samverkan med avdelningen för lärande och elevhälsa.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 19 september 2023. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 20 september 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen har under en längre tid arbetat systematiskt med förbättringar av elevhälsoarbetet för att möta skollagens krav och främja den psykiska hälsan genom ett aktivt arbete för att utveckla samtliga skolors elevhälsoarbete. Alla skolor ska präglas av ett förhållningssätt som skapar ett fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande hos eleverna. Elevhälsoarbetet omfattar därför frågor om kost, rörelse, trygghet och studiero samt utveckling av lärmiljöer som är anpassade utifrån elevernas behov.

Det är viktigt att lyfta fram att elevhälsa är hela skolans ansvar genom att skolans personal ska främja elevernas hälsa, lärande och förebygga ohälsa eller hinder i lärandet. Vid behov av stöd ska insatser ges så tidigt som möjligt under elevens skolgång och de insatser som sätts in ska bidra till en förbättrad måluppfyllelse.

Förvaltningen vill betona vikten av att skolans, stadsdelens och regionens verksamheter ansvarar för sin del av uppdraget att bidra till ökad psykisk hälsa hos barn och ungdomar. Skolan ska inte ta över andra aktörers uppdrag. Elevhälsans uppdrag bör vara baserat på ett helhetsperspektiv och skolan ska ägna sig åt sitt kärnuppdrag,

att eleverna når målen och utvecklas kunskapsmässigt. Rektor avgör utifrån verksamhetens behov hur mycket personal och vilken kompetens som behövs.

Förvaltningen anser likt den statliga utredningen om *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven (SOU 2021:11)* att det skulle riskera att bli kontraproduktivt att införa nyckeltal för elevhälsans professioner. Eftersom de lokala förutsättningarna är så olika finns det en påtaglig risk att införandet av nyckeltal skulle lägga fokus på att organisera för att svara upp mot nyckeltalen, snarare än att se till helheten och de faktiska behoven på den enskilda skolan.

Förvaltningen fortsätter arbetet med att utveckla de lokala elevhälsoplanerna som från och med i år ska tas fram på varje skola och där skolan själv ska synliggöra de olika professionerna inom elevhälsan och tillgången till dessa samt de fokusområden som finns på skolan. För skolframgång är det av betydelse att de professionella relationerna mellan skolan och eleverna stärks på ett sätt som är anpassat för den specifika kontexten. Behoven ser olika ut beroende på sammanhang, men kan också skifta över tid.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt för jämställdhet

Ärendet bedöms vara positivt ur ett barnrättsperspektiv då verksamheten syftar till att förbättra villkoren för barn och unga i hela staden. En välfungerande elevhälsa som medverkar till åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott bidrar till att uppfylla Barnkonventionens artikel 28 om barnets rätt till utbildning. Ärendet bedöms inte påverka jämställdheten negativt.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som redovisningen av uppdraget om att genomföra en översyn av elevhälsans organisation.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Joachim Håkansson
Gymnasiedirektör
Utbildningsförvaltningen

Peter Bragner
Grundskoledirektör
Utbildningsförvaltningen

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lena Holmdahl, Utbildningsdirektör	2023-09-19